

Результати районування підкреслюють нерівномірність розподілення техногенного навантаження, що зумовлено впливом ТПВ в межах Чернігівської області та відрізняються від ранжування території за окремими показниками. Сумісне використання сукупності показників надає можливості проведення комплексного картування територій та формування загального уявлення щодо розподілу даної складової техногенного впливу на стан довкілля. Важливою перевагою наведеного підходу до районування є врахування не лише кількостей накопичених у областях відходів, але і спроможності регіонів до зменшення їх об'ємів шляхом знешкодження і утилізації. Результати даного дослідження доцільно взяти до уваги при укладанні обласних «Програми поводження з твердими побутовими відходами» та «Програми охорони навколишнього природного середовища» на наступні роки.

Література:

1. Бездухов О. А. Тверді побутові відходи: динаміка накопичення та сучасний стан (на прикладі Чернігівської області) // Сумські наукові географічні читання: збірник матеріалів Всеукраїнської наукової конференції [Електронний ресурс] / СумДПУ імені А.С.Макаренка, Сумський відділ УГТ; Елект. текст. дані. Суми. 2018. – С. 10-12.
2. Доповідь про стан навколишнього природного середовища в Чернігівській області за 2017 рік. – Чернігів, 2018. – 246 с.
3. Управління та поводження з відходами: Підручник / За ред. проф. Т.А. Сафранова, проф. М.О. Клименка. – Одеса: ОДЕУ, 2012 – 271 с.

В.В. Безуглий

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара.

Vetalbezugly@ukr.net

З.В. Бойко

Університет митної справи і фінансів

СУЧАСНІ ДЕМОГРАФІЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В АГЛОМЕРАЦІЯХ ДНІПРОПЕТРОВЩИНИ

Індустріалізація, освоєння родовищ корисних копалин, створення великих наукових центрів, важкі умови життя на селі зумовили інтенсивні процеси урбанізації, тобто розвиток міст і збільшення міського населення в Дніпропетровській області.

Дніпропетровська система розселення включає чотири промислові агломерації: Дніпровсько-Кам'янську, Криворізьку, Нікопольську і Павлоградську. Висока концентрація промисловості створила умови для розвитку *Дніпровсько-Кам'янської агломерації* як багатопрофільного, поліфункціонального центру в Дніпропетровській області. Вона є поліцентричною, сформованою навколо кількох центрів і має сумарну чисельність населення більше 1,4 млн осіб. Центром *Криворізької агломерації* є велике місто Кривий Ріг. Вона є центром розвиненої

промислової і сільськогосподарської спеціалізації, в якій мешкають близько 850 тис. осіб. *Нікопольська агломерація* із центром у місті Нікополь сформувалася на основі одного з найбільших у світі басейнів з видобутку марганцевих руд (Нікопольського марганцеворудного басейну). В межах цієї агломерації проживає близько 250 тис. осіб. *Павлоградська агломерація* із центром у Павлограді є моноцентричною, чисельність її населення оцінюється в 299,94 тис. осіб.

У міських агломераціях проживає більше 83,5 % населення області, що свідчить про високий рівень урбанізованості території. Середня густота населення – 104,5 осіб/км², серед районів області найбільшу густоту населення мають Дніпропетровський (59,1 особа/км²), Верхньодніпровський (42,2 особи/км²), Апостолівський (41,8 осіб/км²), Новомосковський (37,5 осіб/км²) райони. Найменша густота населення відмічається у Юр'ївському (15,5 осіб/км²), Софіївському (17,2 особи/км²) і Павлоградському (19,9 осіб/км²) районах області.

Динаміка населення міських агломерацій Дніпропетровського регіону за останні 20 років свідчить про його поступове скорочення. Так, якщо в 1997 р. чисельність наявного населення становила 3888,8 тис. осіб, то в 2017 р. – вже 3227,5 тис. осіб. Тобто чисельність населення скоротилася у 1,17 рази (або зменшилася на 552,3 тис. осіб).

Найменші показники народжуваності в агломераціях Дніпропетровщини припадали на 1999–2001 рр., коли кількість народжених дітей коливалася в межах 26,1–25,7 тис. У 2017 р. в області народилося 36 134 дитини. Обсяг природного скорочення збільшився на 7,3 %. Найбільший коефіцієнт народжуваності у 2017 р. відмічався у Юр'ївському (12,9 ‰), Криничанському (12,8 ‰), Новомосковському (12,7 ‰), Синельниківському та Широківському (12,6 ‰) районах, найменший – у Павлоградському та Покровському (9,6 ‰) районах [1].

На динаміку кількості народжених впливають як інтенсивність дітонароджування, так і структурні зміни у статеві-віковому складі населення. Так, за статистичним аналізом, частка жінок у віці 25–29 років у загальній чисельності становила у 2017 р. 7,5 % проти 6,7 % у 2001 р. Слід зазначити, що на жінок вищевказаного віку припадає майже третина від загальної кількості народжених.

Останнім часом спостерігаються зміни у співвідношенні дітей за порядком їх народження: зменшується питома вага першонароджених дітей та збільшується другонароджених. Так, якщо у 2001 р. частка перших дітей у загальній кількості народжених становила 64,3 %, то у 2017 р. – лише 52,7 %, других – відповідно 27,9 % і 35,5 %. Така ситуація пов'язана, в першу чергу, зі зміною законодавства в державі, із введенням в дію відповідних законодавчих актів сприяння підвищення народжуваності тощо.

Кількість трудових ресурсів залежить також і від показників смертності населення, особливо в працездатному віці [2]. Аналізуючи показники смертності населення Дніпропетровської області слід зазначити, що найбільша кількість померлих за останні двадцять років спостерігалася в 1997 р. (61,3 тис. осіб) та 2017 р. (61,2 тис. осіб). В останні роки кількість померлих зменшується і становить 54,9 тис. осіб та 54,5 тис. осіб відповідно,

що певною мірою пов'язане з покращенням соціально-економічної ситуації в регіоні, змінами в державній демографічній політиці. Найменший коефіцієнт смертності населення спостерігається у Дніпропетровському (14,2 ‰) та Новомосковському (16,9 ‰) районах. Лідерами за коефіцієнтом смертності населення є Софіївський (22,5 ‰), Широківський (20,9 ‰), Царичанський (20,5 ‰), Петриківський (20,4 ‰), Магдалинівський (20,3 ‰) та Петропавлівський (20,0 ‰) райони (рис. 1).

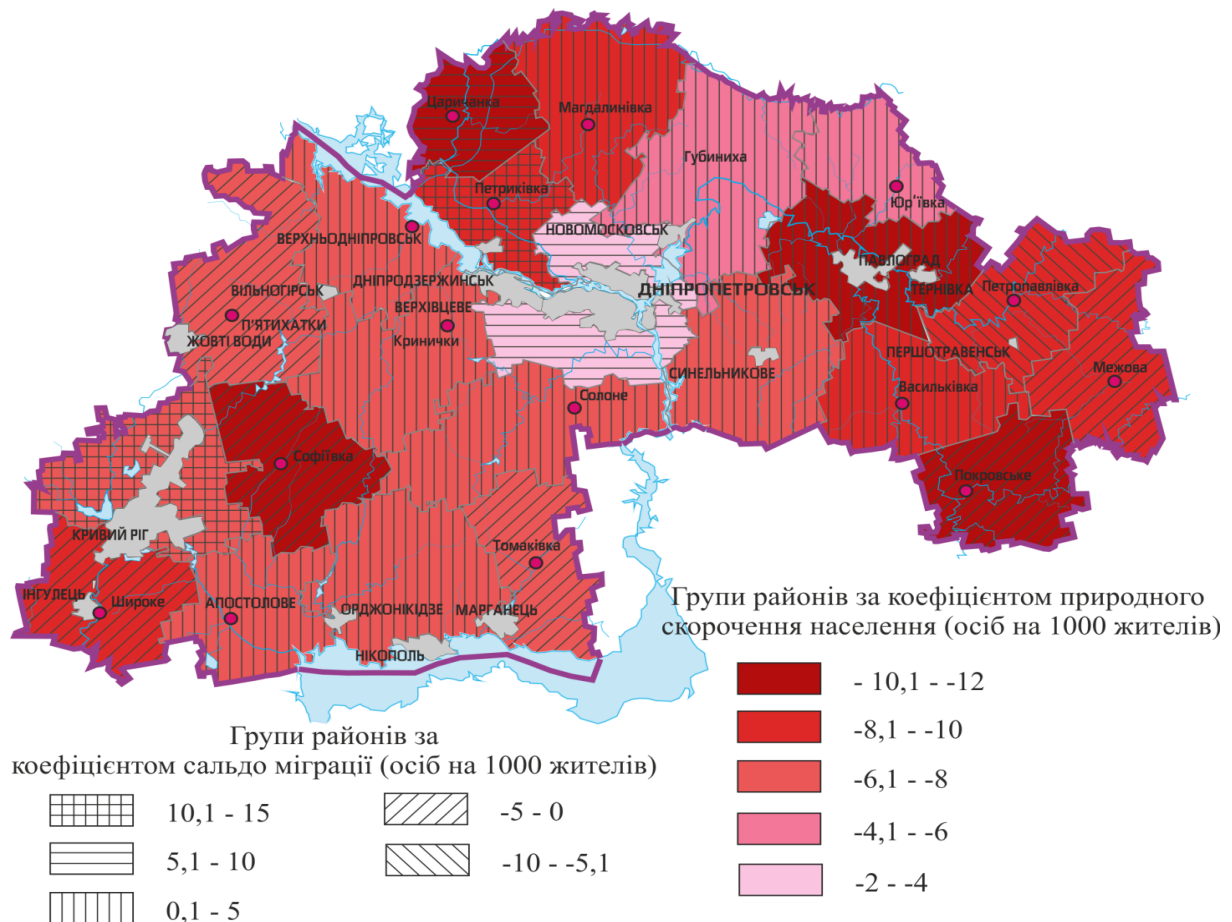

Рис. 1. Демографічна ситуація (природний та механічний рух населення) у Дніпропетровській області у 2017 р. (за [1])

Стан шлюбних відносин і сімейна структура населення також є одним із чинників, які впливають на рівень народжуваності населення та мобільність населення працездатного віку, здатність змінювати місце проживання у пошуках нової роботи тощо. Кількість зареєстрованих шлюбів зменшилася на 3,8 %, що призводить до збільшення частки позашлюбних народжень.

Незважаючи на деяке зменшення смертності, все ж таки кількість померлих перевищує чисельність народжених у 1,5 рази. Аналіз причин смертності показує невиправдано високу кількість померлих від нещасних випадків та від тих захворювань, які світова медицина вже давно та успішно лікує. У 2017 р. на кожні 100 осіб, 67 осіб померли від хвороб системи кровообігу, 12 – від новоутворень, 6 – від зовнішніх причин смерті. Майже чверть усіх померлих (22,1 %) – особи працездатного віку.

Аналізуючи статеву-вікову структуру населення, зазначимо, що в ній переважають жінки (на 290,4 тис. осіб у 2017 р.). Однак у статеву-віковій структурі в усіх групах до 29 років переважають чоловіки на 5,4 %, таке співвідношення є біологічною закономірністю, так як завжди хлопчиків народжується більше, ніж дівчаток.

Аналізуючи вікову структуру населення Дніпропетровської області, зазначимо, що найбільшого скорочення зазнала частка населення у віці молодшого за працездатний, що в подальшому негативно відіб'ється на формуванні трудових ресурсів регіону та зменшення контингенту молоді працездатного віку. Така ситуація відтворення ТР потребує компенсації кількісного скорочення забезпеченням росту якісних характеристик населення працездатного віку.

У віковій структурі населення майже 14,6 % посідають діти, 25,2 % – особи похилого віку і 60,7 % – працездатне населення віком від 15 до 70 років. Найбільша частка населення працездатного віку припадає на осіб 25–29 років, яка становить 8,2 %, по 7,8 % припадає на населення 20–24 років та 50–54 років. Найменша частка населення працездатного віку припадає на вікову групу 65–69 років і становить 3,8 %.

Середній вік населення області становить 40,7 років (чоловіків – 37,8 роки, жінок – 43,2 роки). За розрахунком, середня очікувана тривалість життя населення при народженні у Дніпропетровській області становила 69,16 роки (для чоловіків – 63,82, жінок – 74,37 роки).

Таким чином природне відтворення населення забезпечує безперервну зміну поколінь, створюючи кількісні межі трудових ресурсів міських агломерацій Дніпропетровського регіону.

Література:

1. Статистичний щорічник Дніпропетровської області” за 2017 рік [Електронний ресурс] / Спосіб доступу: <http://dnprstat.gov.ua/news/zbirnik12013.htm>
2. Дніпропетровський обласний центр зайнятості [Електронний ресурс] / Спосіб доступу: <https://www.dcz.gov.ua/dnp/>

**Н.В. Белоусова,
М.П. Стецюк,
Т.А. Левковська,
А.С. Лугова**

Національний авіаційний університет

ПРОБЛЕМИ НЕЗАКОННОЇ ЗАБУДОВИ МІСТ УКРАЇНИ НА ПРИКЛАДІ МІСТА КИЄВА ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

На сьогодні проблема самовільного будівництва в сфері нерухомості є найбільш гострою та не вирішеною. Виникнення самовільних споруд викликане, по-перше, низьким рівнем правової відповідальності забудовника за не правомірні дії з об'єктом нерухомості (землею) на певній території. По-